

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Μάθημα: Νεοελληνική Λογοτεχνία

Κείμενο: Η Φόνισσα- Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Υπεύθυνη καθηγήτρια: Βογιατζή Βασιλική

Ομάδα

- **Άννα Μαστοράκη**
- **Γιώργος κουκούτσης**
- **Νικήτας Καταρτζης**

Η ΑΝΑΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΦΟΝΙΣΣΑΣ

Τα κύματα φούσκωσαν άγρια, σα να είχαν πάθος. Κάλυψαν τα ρουθούνια και τα αφτιά της. Την στιγμή εκείνη το βλέμμα της Φραγκογιαννούς αντίκρισε το Μποστάνι, την έρημη βορειοδυτική ακτή, όπου της είχαν δώσει ως προίκα έναν αγρό, όταν νέα την πάντρεψαν και την κουκούλωσαν, και την έκαναν νύφη οι γονείς της.

— Ω! να το προικιό μου! είπε. Αυτές υπήρξαν οι τελευταίες λέξεις της.

Τη βρήκαν ξεβρασμένη λίγη ώρα μετά σε μια παραλία μερικά χιλιόμετρα μακριά από το σημείο στο οποίο είχε εξαφανιστεί. Νόμιζαν πως βρήκαν ένα πτώμα. Κι' όμως! Η Φραγκογιαννού ανάπνεε! Γρήγορα, γρήγορα την έπιασαν οι δυο άντρες που την κυνηγούσαν και την πήγαν στο νοσοκομείο. Η κατάστασή της ήταν ιδιαίτερα κρίσιμη. Δύο ολόκληρους μήνες σε κώμα ήταν η Φραγκογιαννού μας. Όταν ξύπνησε όμως, ευχόταν να είναι νεκρή, διότι αυτό που θα ακολουθούσε θα ήταν πολύ χειρότερο.

Ένας αστυνομικός ψυχολόγος μπήκε εκείνη την ώρα για την ανακρίνει.

- Καλησπέρα κυρία Φραγκογιαννού. Ξέρω ότι αυτή τη στιγμή είστε αρκετά αδύναμη, εξαιτίας όμως των ιδιαίτερων περιστάσεων στις οποίες βρισκόμαστε θα ήθελα να σας κάνω μερικές ερωτήσεις.
- Θα ξεκινήσω με κάτι ώστε να γνωριστούμε καλύτερα. Θα ήθελα να μου πείτε τις εμπειρίες των παιδικών σας χρόνων.
- Δεν έχω εμπειρίες δικές μου. Από την ώρα που γεννήθηκα ακόμη συνέχεια υπηρετώ τους άλλους. Πριν να παντρευτώ η μάνα μου με ανάγκαζε να κάνω όλες τις δουλειές του σπιτιού και όταν παντρεύτηκα κράτησαν όλη μου την προίκα οι γονείς μου. Τα παιδικά μου χρόνια ήταν βασανιστικά όμως έτσι έμαθα να σέβομαι.
- Όταν παντρευτήκατε άλλαξε καθόλου η ζωή σας;
- Όχι, γιατί να αλλάξει; Έκανα ότι μου έλεγε ο άντρας μου. Μία σωστή γυναίκα πρέπει να υπακούει τον άντρα της. Ζήσαμε φτωχικά αλλά έτσι έμαθα να εκτιμώ το ψωμί μου. Μετά όταν πέθανε μεγάλωνα τα παιδιά και ύστερα τα εγγόνια μου.
- Τώρα που είπατε για τα εγγόνια σας. Απ'ότι πληροφορήθηκα η νεογέννητη εγγονή σας ήταν βαριά άρρωστη και πέθανε.
- Ναι, η κόρη μου και ο γαμπρός μου λυπήθηκαν πολύ.
- Εσείς;
- Το μωρό ήταν πολύ άρρωστο, ήταν καταδικασμένο έτσι κι αλλιώς να πεθάνει. Τζάμπα καθόμουν και ξενυχτούσα.
- Το γεγονός ότι ξενυχτούσατε για ένα μωρό που δεν ήταν καν δικό σας πρέπει να ήταν πολύ κουραστικό. Είμαι σίγουρος πως θα κάνατε τα

πάντα για να απελευθερωθείτε από αυτό, το συνεχόμενο κλάμα και την αγρυπνία τα βράδια.

- Ναι, δεν έχετε άδικο. Όπως προείπα το μωρό ήταν καταδικασμένο να πεθάνει.
- Γι' αυτό και το σκοτώσατε. Για να απαλλαχθείτε και εσείς και αυτό που τυραννιόταν.
- Έπρεπε να το κάνω. Τα κορίτσια είναι πολύ αδύναμα. Δε μπορούν να αντεπεξέλθουν σε αυτόν τον κόσμο. Πόσο μάλλον ένα αρρωσιάρικο.
- Δηλαδή πιστεύετε πως τα κορίτσια πρέπει να πεθαίνουν;
- Ναι. Είναι απλά ένα βάρος στον κόσμο και αφού δεν προσπαθεί κανένας άλλος να σώσει την ανθρωπότητα από τα κορίτσια το έκανα εγώ όσο μπόρεσα.
- Όσο μπορέσατε; Δηλαδή σκοτώσατε και άλλα κοριτσάκια;
- Άλλα δύο.
- Άλλα δύο;! Και δεν έχετε καθόλου τύψεις τις τρεις αθώες ζωούλες που πήρατε με τα ίδια σας τα χέρια;
- Όχι. Έκανα το σωστό.
- Ναι, αλλά γιατί προσπαθήσατε να σώσετε τα κοριτσάκια του Γιάννη; Ο ίδιος μας είπε ότι εσείς τον φωνάξατε και σας είδε να προσπαθείτε να τα σώσετε από το πηγάδι.

- Το θέμα είναι ότι δεν τα έσωζα αλλά τα έπνιγα ακόμη περισσότερο. Το ένα πνίγηκε σχετικά γρήγορα. Φώναξα τον πατέρα τους αφού είχα σιγουρευτεί πως μέχρι να έρθει αυτός ο άχρηστος άνθρωπος που αφήνει τα παιδιά του ανεξέλεγκτα θα είχαν ήδη πνιγεί. Τα έπιασα από τα κεφάλια και τα πατούσα με όλη μου τη δύναμη μέσα στο νερό ώστε να μη μπορέσουν να φύγουν. Το ένα βέβαια με τρόμαξε για μια στιγμή ήταν σχεδόν ζωντανό όταν το έβγαλαν. Όχι για πολύ ακόμη ευτυχώς.
- Αφού δεν είστε μετανιωμένη γιατί αποφύγατε να πείτε την αλήθεια;
- Γιατί έπρεπε να σκοτώσω κι αλλά ,αν το έλεγα θα με έβαζαν φυλακή και δε θα μπορούσα να σκοτώσω και αλλά. Επίσης, ποιος θέλει να μπει στη στενή; Τι θα έλεγαν όλοι;
- Και τώρα σε εμένα γιατί αποφασίσατε να τα πείτε και μάλιστα με τόση άνεση;
- Γιατί οι στιγμές μου είναι μετρημένες από εδώ και πέρα. Το νιώθω. Όλο και κάποιος πρέπει να μάθει τι έκανα εγώ για αυτόν τον κόσμο και να καταλάβουν ότι με κρίνουν άδικα.
- Σας αρέσει να πνίγετε μικρά κοριτσάκια. Το ίδιο κάνατε και με το τελευταίο που πνίξατε. Γι' αυτό και σας κατάλαβαν οι φύλακες, πάντα όταν πνιγόταν κάποιο κοριτσάκι ήσασταν παρούσα.
- Είναι ο πιο εύκολος τρόπος και επώδυνος ταυτόχρονα. Όταν αρχίζουν να χτυπιούνται, να προσπαθούν να φωνάξουν και με κάθε προσπάθεια να πνίγονται ακόμη περισσότερο να προσπαθούν να αντισταθούν και να μη μπορούν γιατί για μια φορά στη ζωή μου έχω επιτέλους κι εγώ την παραπάνω δύναμη, η ζωή τους εξαρτιέται από τα χεριά μου έχω την κυριαρχία για μια φορά και μοναδική στη ζωή μου στα όσα χρόνια ζω. Και όταν πλέον αρχίζουν να σταματάμε να αντιστέκονται έρχεται η λύτρωση για εμένα. Το ίδιο έπρεπε να κάνω στη μανά μου από μικρή, αλλά τη φοβόμουν. Πνιγόμουν εγώ στα δικά της χέρια. Τώρα είναι η σειρά τους να πνιγούν στα δικά μου. Δυστυχώς το τελευταίο κορίτσι δεν το έπνιξα εγώ. Μπορούσα βεβαία να το σώσω όμως όπως έχετε ήδη καταλάβει νομίζω δεν το έκανα και δε θα το έκανα.

- Αφού είστε αμετανόητη γιατί πήγατε να εξομολογηθείτε τα όσα κάνατε;
- Γιατί όταν με κυνηγούσαν κατάλαβα πως εκτός της ανθρώπινης δίκης υπάρχει και η θεια δική. Όταν βρίσκεσαι σε σημείο ζωής και θανάτου σκέφτεσαι τα πάντα. Ίσως αν η manά μου δεν ήταν μια μάγισσα, ένα έκτρωμα της φύσης να μην αναγκαζόμουν να κάνω όσα έκανα ,όμως επιλέχτηκα. Το ξέρω. Το νιώθω. Και έπρεπε να εκτελέσω το χρέος μου. Όπως και έκανα. Η θεία δική, λοιπόν, είναι πολύ πιο αυστηρή από την ανθρωπινή. Ίσως να μετανιώσω μέχρι να πεθάνω, ίσως και να μη μετανιώσω ποτέ. Κανένας δεν ξέρει. Ούτε ο ίδιος ο Θεός.

Τελειώνοντας με αυτή τη φράση η Φραγκογιαννού απέκτησε ένα διαβολικό χαμόγελο. Τα μάτια της έλαμψαν για μια στιγμή και μετά έκλεισαν για πάντα. Έτσι τελείωσε η ιστορία μια γυναικάς βασανισμένης από την ίδια τη ζωή. Η όποια προσπαθούσε να βρει τη γαληνή μέσα της μέσα από αυτά τα φρικτά εγκλήματα τροφοδοτώντας όμως ακόμη περισσότερο τη σχιζοσυναισθηματική διαταραχή που είχε δημιουργηθεί από τα παιδικά της κιόλας χρόνια εξαιτίας της κακομεταχείρισης και της φτώχειας. Μια γυναίκα ανήμπορη που χρειαζόταν βοήθεια την οποία δεν της πρόσφερε κανένας. Μήπως κατέφυγε στα εγκλήματα για να φωνάξει μέσω αυτών «ΒΟΗΘΕΙΑ»;

Νατουραλισμός στη Φόνισσα

Νατουραλισμός ονομάζεται ένα λογοτεχνικό κίνημα του 19^{ου} αιώνα, το οποίο ξεκίνησε στην Γαλλία. Εισηγητής του κινήματος ήταν ο πεζογράφος Émile Zola.

Ο νατουραλισμός συνδέεται με το μυθιστόρημα και γενικά με την πεζογραφία. Είναι η πιο ακραία εκδοχή του ρεαλισμού, δηλαδή της πιστή απόδοση της πραγματικότητας, και οι νατουραλιστές συγγραφείς καταγγέλλουν μέσω του έργου τους την κοινωνική εξαθλίωση και παρουσιάζουν την πραγματικότητα γυμνή, χωρίς καμία προσπάθεια για ωραιοποίηση της, φιλοδοξώντας την αντίδραση των ανθρώπων.

Η Παπαδιαμάντης στη «Φόνισσα» περιγράφει με παραστατικότητα την κοινωνική ανισότητα μεταξύ φτωχών και πλουσίων. Για παράδειγμα η πεθερά του Λυριγκού ζει σε ένα μικρό καλυβάκι μαζί με την κόρη της και τα εγγόνια- *«Ήτο το μικρόν καλυβάκι της γραίας, (...) Εκεί βέβαια θα κοιμώντο, μαζί με την μικράν θείαν τους την άγαμον, τα άλλα κοράσια του Λυρίγκου»-*, ενώ αντίθετα η Μαρούσα ζει μόνη της σε ένα μεγάλο σπίτι-*« Η οικία εφαινετο ευπορούσης οικογενείας, και είχε πολλά χωρίσματα, κ' επίπλωσιν ευπρεπή»*.

Ο διαρκής ανταγωνισμός για την επικράτηση του δυνατού έναντι του ασθενέστερου γίνεται εμφανής και από τις επανλαμβανόμενες εικόνες κυνηγιού όπως *«την είχαν κυνηγήσει δύο-τρεις φορές οι κλέφταις»*. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί πως στο διήγημα γίνεται και το αντίστροφο, δηλαδή από τον αδύνατο προς τον πιο ισχυρό. Η Φραγκογιαννού, όπως και κάθε μητέρα της εποχής της, πρέπει να επιδοθεί στο κυνήγι ενός τουλάχιστον οικονομικά ευκατάστατου γαμπρού για τις κόρες της. Επιπλέον ο συγγραφέας θίγει τις αλλαγές που έχουν επέλθει στο νησί της Σκιάθου λόγω της προόδου των συγκοινωνιών, αφού προκάλεσε την επίσκεψη πολλών ξένων στο νησί. Αυτοί οι νεόφερτοι κάτοικοι, οι οποίοι θεωρούνταν πολιτισμένοι και επηρέαζαν και τα ήθη του τόπου και ο Παπαδιαμάντης του κατηγορεί για την λαγνεία και την διαφθορά που έφεραν. Ο νατουραλισμός στην Φόνισσα γίνεται κυρίως φανερός από τον ψυχρό τρόπο που καταγράφονται τα γεγονότα, ακόμα και στην περιγραφή του πνιγμού της ηρωίδας-*« Ο Βράχος του αγίου Σώζοντος απείχε περί τας δώδεκα οργιάς από την ακτήν. Ο λαιμός της άμμου, το πέραμα, θα ήτο πλέον ή πενήντα βημάτων το μήκος»*.

Ηθογραφία της «Φόνισσας»

Στο συγκεκριμένο διήγημα-νουβέλα, «κοινωνικό μυθιστόρημα», κατά τον

Παπαδιαμάντη, κεντρικό πρόσωπο είναι η Φραγκογιαννού. Είναι μια γυναίκα αρκετά μεγάλης ηλικίας, εξήντα χρονών, χήρα με επτά παιδιά (εκ των οποίων ο ένας γιος της είναι εγκληματίας και φυλακισμένος στις φυλακές της Χαλκίδας), που έχει βιώσει πολλά βάσανα στη ζωή της.

Ιδιαίτερα χαρακτηρίζεται ως μια κατατρεγμένη γυναίκα με πολλές δυσκολίες στη ζωή της που έχει νιώσει τον κοινωνικό ρατσισμό σε κάθε πτυχή του. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Παπαδιαμάντη, σε όλη της τη ζωή υπηρετούσε κάποιον, είτε αυτός ήταν οι γονείς της, είτε αυτός ήταν ο άντρας της, είτε αυτά ήταν τα παιδιά της. Γι' αυτό και κάτω από τα «φοβερότερα βάθη και πάθη της ανθρώπινης ψυχής», στα όρια του παραλογισμού προσπαθεί να σώσει κάθε άλλο θηλυκό που βρίσκεται αβοήθητο στο δρόμο της. Έτσι, λοιπόν, στην ηλικία που βρίσκεται τώρα διαπράττει μια σειρά από φόνους μικρών κοριτσιών θέλοντας με αυτό τον τρόπο να τα απαλλάξει όπως και τις μητέρες τους από μια «βασανιστική» ζωή σαν τη δική της. Νιώθει έτσι πως διαπράττει κοινωνικό καλό, μία θεάρεστη πράξη. Αποτελεί, λοιπόν, ένα τραγικό πρόσωπο, αφού γίνεται θύτης για να προλάβει να μην γίνουν θύματα της μοίρας τους τα θύματά της. Επομένως, δεν φαίνεται να διαπράττει τους φόνους από κακία και μίσος προς τα μικρά κορίτσια, αλλά μέσα στα πλαίσια ενός παραλογισμού από υποσυνείδητη «καλοσύνη» για να τα «σώσει» απ' τη «μαρτυρική» ζωή που επρόκειτο να κάνουν. Λειτουργεί, συνεπώς καλοπροαίρετα εμμέσως απέναντι στα κορίτσια. Σκοτώνει για να ελευθερώσει. Διορθώνει τη φύση, διορθώνει τη ζωή, λυτρώνει τους φτωχούς από την κακή τύχη που είχαν γεννώντας θηλυκό. Διορθώνει μια και καλή τους άδικους νόμους και τις συνήθειες μιας στενοκέφαλης κοινωνίας. Βοηθάει τους ανθρώπους. Το κακό που κάνει εκείνη τη στιγμή, το φονικό, δεν είναι πια κακό. Όταν πρόκειται να βοηθήσεις τους φτωχούς και τους βασανισμένους από το βάρος ενός θηλυκού και το φονικό παύει να είναι κακό. Ωστόσο, ένας φόνος είναι σε κάθε περίπτωση ένας φόνος, η αφαίρεση μιας ανθρώπινης ζωής. Άρα, παρουσιάζεται και σκληρή και ατάραχη απέναντι στα εγκλήματα που διαπράττει.

Η γριά-Χαδούλα, είναι μια γυναίκα της εποχής του Παπαδιαμάντη, μιας ανδροκρατούμενης δηλαδή κοινωνίας. Θα λέγαμε, λοιπόν πως η Φραγκογιαννού είναι ένας αντιδραστικός χαρακτήρας στο κατεστημένο της εποχής της δηλώνοντας την διαμαρτυρία της μπροστά στη Μοίρα των γυναικών του νησιού. Είναι μια γυναίκα σκληρή αλλά συνάμα ευαίσθητη και προβληματισμένη για τη θέση της γυναίκας, «σκλαβιά του γυναικείου φύλου», την εποχή αυτή. Έτσι, ο Παπαδιαμάντης προβάλλει το κοινωνικό πρόβλημα που υπήρχε στην εποχή του, εποχή «ανδροκρατίας και ανδροτρομοκρατίας», σχετικά με τη θέση της γυναίκας στις επαρχιακές και υπανάπτυκτες κοινωνίες. Η Χαδούλα Φραγκογιαννού, η φόνισσα, είναι αναμφισβήτητα μια από τις ολοκληρωμένες ηρωίδες της πεζογραφίας μας. Είναι ακόμη η έκφραση της ιδιαίτερης μοίρας της γυναίκας. Επειδή έχει ξεκαθαρίσει μέσα της από πολύ νωρίς το τι σημαίνει να γεννηθείς γυναίκα ή να έχεις να νοιαστείς γυναίκες, όλο και πιο συχνά την άκουγαν να λέει πως καλύτερα να μην παντρεύεται κανείς παρά να γεννήσει κορίτσια. *«Τι να σας πω, είχε πει κάποτε γελώντας, έτσι του έρχεται τ'ανθρώπου την ώρα που γεννιούνται, να τα καρυδοπνίγει.»*

Ο Παπαδιαμάντης μέσα από τα πάθη της επαναστατημένης αυτής ψυχής έδωσε σε όλο του το βάθος το ηθικό πρόβλημα του σημερινού ανθρώπου. Άγγιξε και φώτισε όχι μόνον την γυναικεία μοίρα αλλά την ανθρώπινη, στο καίριο ακριβώς σημείο της σύγχυσης του καλού και του κακού όπου δικαιολογείται ακόμη και η βία. Αν αφαιρέσουμε από το μυθιστόρημα όλα τα εξωτερικά και πρόσκαιρα στοιχεία και παρατηρήσουμε μόνον την ψυχή της Χαδούλας τότε θα δούμε πόσο όμοια είναι η πορεία της με την πορεία του σημερινού ανθρώπου. Όμοια η σύγχυση και πάνω απ'όλα όμοια η έπαρση. Είχε ψηλώσει ο νους της έτσι όπως έχει ψηλώσει και ο δικός μας νους συχνά μέσα στην γενική παρεξήγηση αξιών που ζούμε. Όταν η Χαδούλα θέλησε να κάνει τον απολογισμό της ζωής της και κατέληξε στο πικρό συμπέρασμα πως «ο βίος της είναι ανωφελής και μάταιος και βαρύς», τότε η κατάσταση γίνεται αφόρητη και ακατανόητη. Ή έπρεπε να σκύψει το κεφάλι στην ανθρώπινη μοίρα και να αγωνιστεί αντιμετώπιζοντας τα μάταια βάσανα της ζωής που τελειωμό δεν έχουν ή καθώς ψηλώνει ο νους της, να επαναστατήσει. Και η Φραγκογιαννού επαναστάτησε με τον τρόπο της. Συνειδητοποιώντας τη σκλαβιά της απομονώνεται απ' όλους τους άλλους που αντίθετα μ' αυτήν ούτε βλέπουν, ούτε καταλαβαίνουν. Το να υπηρετεί τους άλλους δεν αποτελεί γι' αυτήν λύτρωση, δεν είναι θετική στάση απέναντι στην ζωή, δεν είναι δεσμός και επικοινωνία με τους ανθρώπους, με τη φύση, με το χρόνο και κυρίως δεν είναι δική της επιλογή. Δεν διάλεξε τον τρόπο ζωής της, όπως δεν διάλεξε και την γέννησή της, άλλως θα έβρισκε την δύναμη να αντέξει και τις πίκρες και τα βάσανα και θα έβρισκε νόημα στη ζωή της. Είναι ολομόναχη, ψυχικά ταπεινωμένη, και αμύνεται με κάθε τρόπο να βγει από την φτώχεια που της έχει επιβληθεί και όταν βρίσκεται αντιμετώπη με την ανθρώπινη δικαιοσύνη, θέλει να πετάξει, να γλυτώσει, να ελευθερωθεί όχι μόνο από τους διώκτες της αλλά από την ίδια της την μοίρα, εκείνη του ανθρώπου που παραλογίστηκε και έχασε τον δρόμο του. Γι'αυτό και ο θάνατος δεν έρχεται ούτε σαν τιμωρία, ούτε σαν εξιλέωση, μιας και ούτε η θεία, ούτε η ανθρώπινη δικαιοσύνη δεν θέλησαν να αγγίξουν αυτήν την επαναστατημένη ψυχή.

«...Η γραία Χαδούλα εύρε τον θάνατον εις το πέραςμα του Αγίου Σώστη, εις τον λαιμόν τον ενώνοντα τον βράχον του ερημητηρίου με την ξηράν, εις το ήμισυ του δρόμου μεταξύ της θείας και ανθρώπινης δικαιοσύνης».

Ρεαλισμός στη Φόνισσα

Τα στοιχεία ρεαλισμού, όπως δίνονται και στην εισαγωγή του σχολικού βιβλίου, είναι: η τάση του συγγραφέα προς την αντικειμενικότητα, η παρουσίαση δηλαδή της πραγματικότητας ως έχει, χωρίς δικές του

παρεμβάσεις που ενδεχομένως θα επηρέαζαν τις απόψεις του αναγνώστη. Στοιχείο που μας φέρνει στο δεύτερο βασικό γνώρισμα του ρεαλισμού, την πρόθεση του συγγραφέα να αφήνει τα γεγονότα να μιλήσουν μόνα τους. Ο συγγραφέας, στα πλαίσια του ρεαλισμού, αποτυπώνει τα γεγονότα, χωρίς να τα ωραιοποιεί και χωρίς να τα σχολιάζει, ώστε ο αναγνώστης να καταλήγει ανεπηρέαστος στα δικά του συμπεράσματα.

Συνάμα, ο συγγραφέας επιλέγει να παρουσιάσει θέματα και εμπειρίες που είναι κοινές για τους περισσότερους ανθρώπους, όπως είναι στο συγκεκριμένο διήγημα η συνεχής καταπίεση της γυναίκας και η φτώχεια των ανθρώπων που καθιστά εξαιρετικά δύσκολη της ζωή τους.

Σ' ένα ρεαλιστικό κείμενο ο αναγνώστης αναγνωρίζει και ταυτίζεται εύκολα με τις συνθήκες ζωής και τις εμπειρίες των ηρώων.

Το μεγαλύτερο μέρος του κειμένου είναι ρεαλιστικό, υπό την έννοια ότι αποτελεί μια πιστή αναπαράσταση της πραγματικότητας. Οποιοδήποτε σημείο αποδίδει απλές καθημερινές στιγμές είναι ρεαλιστικό.

Παράδειγμα: "«Ας πάω στον μπαχτσέ του Γιάννη, να του γυρέψω κανένα μάτσο κρομμύδια, ή κανένα μαρούλι, να με φιλέψη... Τί θα χάσω;»

Συγχρόνως, ανεπόλησεν την στιγμὴν εκείνη, ὅ,τι προ ημερῶν εἶχεν ἀκούσει ὅτι ἡ γυναίκα τοῦ Γιάννη τοῦ Περιβολά ἦτον ἀρρωστη. Ἡννόει ἀν αὐτὴ εὐρίσκετο τώρα εἰς τὴν καλύβην τὴν ἐντὸς τοῦ κήπου, παρά τὴν εἰσοδὸν, ἢ ἀν ἐνοσηλεύετο εἰς τὴν πόλιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ κηπουρὸς ὁ ἴδιος θα εὐρίσκετο ἐξ ἀπαντος ἐδῶ, (συνεπέρανεν, ἐπειδὴ ἐβλεπεν μακρόθεν ἀνοικτὴν τὴν θύραν τοῦ περιβόλου) ἐσυλλογίσθη νὰ τοῦ πουλήσῃ δούλευσιν, με τὰ βότανα ποὺ εἶχε στὸ καλαθάκι τῆς, ὑποσχόμενῃ αὐτῷ «μαντζούνια» πρὸς ἴασιν τῆς γυναικὸς τοῦ."

Υπερρεαλισμός στη Φόνισσα

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

- Ελευθερία στη μορφή

- Απουσία θέματος
- Απουσία λογικού ειρμού και ελέγχου
- Συνειρμοί
- Κυριαρχεί το όνειρο, η φαντασία, το ασυνείδητο
- Απουσία στίξης
- Παράτολμοι συνδυασμοί λέξεων και εικόνων που βασίζονται στην τύχη και στην αυθαιρεσία
- Τολμηρές μεταφορές, παρομοιώσεις, αντιθέσεις, μετωνυμίες
- Νέα σηματοδότηση λέξεων

Τα μέσα που χρησιμοποίησε ήταν κυρίως η αυτόματη γραφή και η καταγραφή των ονείρων· οι πειραματισμοί όμως αυτοί δεν απέδωσαν, γιατί και στις δύο περιπτώσεις η παρέμβαση της λογικής ήταν αναπόφευκτη.

Τελικά, ο υπερρεαλισμός θα καταφύγει σε δυο βασικούς παράγοντες, την τύχη και το υποσυνείδητο· όταν δηλαδή ο υπερρεαλιστής ποιητής γράφει, αφήνει το μηχανισμό της τύχης να προσδιορίσει τη μορφή του έργου του. Το ποίημα δηλαδή γράφεται χωρίς προκαθορισμένο στόχο, κάτω από την επίδραση του υποσυνείδητου, που είναι από τη φύση του φευγαλέο και δημιουργεί ζωηρές λεκτικές εντυπώσεις. Για τον υπερρεαλιστή ποιητή οι λέξεις είναι αυτόνομες και ελεύθερες. Η δύναμη και η ορμή τους βρίσκονται κυρίως στην έκταση, κατά την οποία ξεφεύγουν από το επιβεβλημένο νόημά τους, συνδυαζόμενες μεταξύ τους χωρίς να υπακούουν σε ορθολογικούς νόμους. (Η ανάγνωση των παραπάνω να συνδυαστεί με τη μελέτη των ποιημάτων του Ανδρ. Εμπειρικού που, ακολουθώντας τις βασικές αρχές του υπερρεαλισμού, προσπάθησε με την ποίησή του να δημιουργεί ζωηρές λεκτικές εντυπώσεις κι οι λέξεις του, όταν συνδυαστούν μεταξύ τους, δεν υπακούουν πάντοτε σε ορθολογικούς νόμους).